

แนวปฏิบัติ สำหรับพ่อแม่

- เป็นแบบอย่างที่ดี โดยเป็นต้นแบบนักอ่านที่ดี และจัดให้มีมุมหนังสือสำหรับเด็กที่หยิบอ่านได้สะดวก
- เลือกสรรหนังสือภาพ หรือนิทานที่มีเนื้อหาและภาพละเอียดละไม เหมาะกับวัยของเด็ก
- อุ้ม-กอด-เด็กนั่งบนตักแล้วอ่านหนังสือให้ฟัง ถ้าเป็นพ่อแม่ใหม่ให้อ่านตามหนังสือทุกตัวอักษร และใช้วิธีชี้ตัวหนังสือที่อ่านไปพร้อม ๆ กัน จะช่วยให้เด็กจดจำคำได้ดี เด็กจะได้เรียนรู้จากการฟังและการดู ตัวของเด็กจะได้มองตาม คราวนี้ชี้นิ้วไปตามตัวอักษรเพื่อนำไปสู่การเรียนรู้ภาษาจากประสาทสัมผัสทางหู เด็กจะเก็บคำที่ได้ยินภาพที่เห็นไว้ในสมอง ทำให้มีคำศัพท์เพิ่มขึ้น
- พูดคุยกับเด็กเกี่ยวกับเหตุการณ์และเรื่องราวต่าง ๆ รอบตัวเด็กที่เด็กได้พบในแต่ละวัน ใส่ใจกับทุกคำถามของเด็ก พร้อมทั้งตอบหรือพูดคุยกับเด็กเกี่ยวกับคำถาม
- อ่านหนังสือให้เด็กฟังอย่างน้อยวันละ 1 เล่ม เวลาประมาณ 10-15 นาที นอกจากสร้างความผูกพันในครอบครัวแล้วยังช่วยให้เด็กได้ใกล้ชิดและผูกพันกับการอ่านหนังสือ
- อ่านหนังสือให้เด็กฟังอย่างสม่ำเสมอด้วยน้ำเสียงที่สนุกสนาน อ่านด้วยความรื่นรมย์เปี่ยมสุข
- การใช้ภาษาหรือคำพูดที่ดีในการอ่านหนังสือให้ลูกฟัง ทำให้ลูกเกิดการรับรู้ ได้ยินสำเนียงการพูดภาษาที่หลากหลาย และน้ำเสียงที่อ่อนโยนของพ่อแม่จากการฟังซ้ำ ๆ หลายรอบ ในที่สุดลูกก็จะจดจำส่วนภาษาที่ดี สุภาพ และถูกต้องได้
- สร้างสรรค์กิจกรรมหลังจากการอ่านหนังสือเพื่อกระตุ้นและฝึกฝนให้ลูกมีกระบวนการคิด การต่อยอด การประยุกต์ใช้ และย้อนกลับมาประเมินตนเองค่อย ๆ เป็น ค่อย ๆ ไปในการสร้างวินัยแห่งการอ่านให้กับเด็กโดยมียึดยึดติดชักชวนเด็กให้รักการอ่านอย่างสม่ำเสมอ ให้เกิดเป็นความเคยชินและปฏิบัติจนเป็นนิสัย
- ชักชวนเด็กอ่าน เล่า พูดคุย ด้วยภาษาแม่ เป็นการพัฒนาและส่งเสริมภาษาแม่ให้เข้มแข็งก่อนเริ่มเรียนภาษาต่างประเทศ เพื่อสร้างความเข้าใจทั้งในด้านรูปแบบ ความหมาย และโครงสร้างของภาษา
- ติดตามและเข้าร่วมการอบรมที่ให้ความรู้ในเรื่องการใช้หนังสือเพื่อการพัฒนาเด็ก

แนวปฏิบัติ สำหรับครูผู้ดูแลเด็ก

- จัดประชุมผู้ปกครอง ให้มีการพบปะ พูดคุย แลกเปลี่ยนเรียนรู้จากประสบการณ์จริงของความเป็นพ่อแม่ ผู้เลี้ยงดู เพื่อแลกเปลี่ยนปัญหา ความกังวลใจในการเลี้ยงดู และหาแนวทางการแก้ปัญหาพร้อมกัน โดยแบ่งปันประสบการณ์ความสำเร็จในการดูแลลูกด้านต่าง ๆ โดยเฉพาะความสำคัญและการเปลี่ยนแปลงเชิงบวกจากการอ่านหนังสือให้ลูกฟัง
- จัดบริการให้ยืมหนังสือไปอ่านที่บ้าน และจัดสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการใช้หนังสือ เพื่อการพัฒนาเด็กปฐมวัย

แนวปฏิบัติ สำหรับบุคลากรสาธารณสุข

- ให้ความรู้ แนะนำกระบวนการ เทคนิคและจัดอบรมแก่หญิงตั้งครรภ์ ครอบครัว รวมถึงผู้ที่ทำงานเกี่ยวข้องกับเด็กปฐมวัย ในเรื่องการใช้นหนังสือเพื่อพัฒนาสมอง และศักยภาพเด็กปฐมวัยอย่างทั่วถึง
- จัดให้มีห้องเรียนพ่อแม่ เพื่อเสริมสร้างความรู้ และทดลองปฏิบัติเกี่ยวกับการใช้หนังสือ การเล่านิทาน และการจัดกิจกรรมหลังการอ่าน ซึ่งจะมีส่วนช่วยให้พ่อแม่ผู้เลี้ยงดู เข้าใจการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการอ่าน เข้าใจในพัฒนาการ และการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย รวมทั้งเข้าใจว่าพ่อแม่มีบทบาทอย่างไรในเรื่องการส่งเสริมพัฒนาการการอ่านให้กับลูก
- ส่งเสริมให้เกิดอาสาสมัครส่งเสริมการอ่านทุกพื้นที่ของการพัฒนาเด็กปฐมวัย อาทิ รพ.สต. ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในชุมชน

แนวปฏิบัติ สำหรับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

- จัดให้มีการพัฒนาศักยภาพบุคลากร ครูที่เลี้ยงในการใช้หนังสือ เพื่อพัฒนาเด็กให้เหมาะสมตามช่วงวัย
- จัดอบรมให้ความรู้ ความเข้าใจในเรื่องการใช้หนังสือสำหรับเด็กปฐมวัย เพื่อช่วยส่งเสริมพัฒนาการเด็ก ส่งเสริมสัมพันธภาพระหว่างเด็กและผู้เลี้ยงดู
- หนุนเสริมการจัดอบรม ให้ความรู้ จัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างนักวิชาการ นักบริหาร ผู้เชี่ยวชาญ และครูผู้ทำงานกับเด็กปฐมวัย รวมถึงจัดให้มีอาสาสมัครส่งเสริมการอ่าน
- จัดให้มีการสนับสนุนงบประมาณ และหรือระดมทุน สรรหาสื่อ และหนังสือ เพื่อให้บริการและสร้างความรู้ ความเข้าใจเรื่องการใช้หนังสือ และแนะนำเทคนิคการใช้หนังสือเพื่อพัฒนาไอคิว อีคิว อีสมรรถนะเด็ก และศักยภาพเด็กปฐมวัยอย่างรอบด้านให้แก่ผู้ปกครอง ครูที่เลี้ยง ครอบครัว และชุมชน
- จัดให้มีมุมหนังสือ ห้องสมุดหนังสือเด็กและครอบครัว จัดสรรให้มีชั่วโมงการอ่าน จัดทำหลักสูตรการพัฒนาเด็กด้วยหนังสือและกิจกรรมการอ่านในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก
- จัดให้มีงานสื่อสารมวลชนเพื่อสร้างความตระหนักถึงความสำคัญของการอ่าน อาทิ มหกรรมการอ่านเพื่อพัฒนาเด็กในชุมชน เวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ฯลฯ เพื่อจุดประกายความสนใจและเผยแพร่ข้อมูลความรู้ด้านการพัฒนาศักยภาพเด็ก

กลวิธีใช้หนังสือภาพอย่างสนุก และมีชีวิตชีวา

อ่านชื่อเรื่อง อ่านชื่อผู้แต่ง ชื่อผู้วาด อย่างชัดเจนจดจำ :

เพื่อฝึกให้เด็กเกิดความเคยชินในการอ่านหนังสือ **ถือหนังสือให้มั่นคง** แต่สามารถเคลื่อนไหวหนังสือได้อย่างอิสระ เปิดโอกาสให้เด็กได้ดูภาพเต็มตา

การจับหรือ การถือหนังสือ :

ผู้อ่านสามารถจับหรือถือได้ตามความถนัด มือหรือนิ้วของผู้อ่านจะต้องไม่บังหรือบังภาพให้น้อยที่สุด เพราะภาพทุกภาพในหนังสือเด็ก ส่วนมีความหมาย เด็ก ๆ ควรได้เห็นภาพทั้งหมดที่ปรากฏอยู่ในหน้าหนังสือ

ทำความเข้าใจ เนื้อเรื่อง :

จำเรื่องราวให้ได้ อ่านอย่างมีจังหวะ ออกเสียงตามอารมณ์ของถ้อยคำ ไม่จำเป็นต้องตัดเสียง (การตัดเสียงทำให้เด็กสนุกก็จริง แต่อาจทำให้เด็กจดจ่ออยู่ที่ปากของแม่เล่า ไม่สนใจตัวหนังสือหรือภาพในหนังสือ ทำให้เด็กขาดโอกาสในการอ่านภาพ หรือทำความเข้าใจกับตัวอักษร)

เคลื่อนไหว หนังสืออย่างเป็นธรรมชาติบ้างก็ได้ค่ะ :

ผู้อ่านสามารถขยับหนังสือโยกไปมาเบา ๆ ให้ตุ้ดตุ้ยกับเนื้อเรื่องกำลังลอยในทะเล สอดคล้องกับเนื้อเรื่องที่อ่าน หรือเปิดปิดหน้าหนังสือแทนการเปิดปิดประตูตามเนื้อเรื่องที่ย่าน ก็สามารถชักชวนให้เด็ก ๆ สนุกได้มากขึ้น

หนังสือสร้างสุข สมรรถนะเด็กสร้างได้

1. พัฒนาการด้านภาษา

“หนังสือภาพ” จะใช้ภาษาที่สละสลวยหลากหลาย และลุ่มลึก เด็กได้ฟังจะบันทึกเป็นคลังคำไว้ในสมอง สามารถเลือกมาใช้ได้อย่างตรงตามเหมาะสม

2. พัฒนาการด้านการคิดและสติปัญญา

“หนังสือภาพ” ช่วยจัดระบบความคิด ให้เด็กจำเรื่องราวต่าง ๆ ได้ง่ายขึ้น ตัวละครในหนังสือยังชวนให้เด็กได้เรียนรู้และเกิดทักษะทางความคิด สติปัญญา

3. พัฒนาการด้านจินตนาการและการสร้างสรรค์

ภาพและถ้อยคำจากหนังสือสร้างจินตนาการและต่อยอดความคิดสร้างสรรค์ได้หลากหลาย

4. พัฒนาการด้านอารมณ์

“หนังสือภาพ” ทำให้เด็กรู้ว่าชอบหรือไม่ชอบอะไร เด็กได้เรียนรู้ และสามารถปฏิบัติตามกฎกติกา สามารถควบคุมอารมณ์

ช่วงปฐมวัย (แรกเกิด - 6 ปี)

จะมีอัตราการเจริญเติบโตของสมองสูงสุด ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญของการพัฒนาทุกด้าน ในช่วงอายุต่อ ๆ ไป หากเด็กได้รับการกระตุ้นเสริมให้กำนสองแตกยอดทอดกิ่ง จะเกิดการพัฒนาย่างเหมาะสม และสามารถทำอะไรได้อย่างสอดคล้องกับธรรมชาติในวัยนั้น ๆ ได้เป็นอย่างดี หรือที่เรียกว่า “สมรรถนะ” (Competency) สมรรถนะบางเรื่อง เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ แต่บางด้าน “หนังสือภาพ” คือ “ตัวช่วย” ที่ดี

7. การเคลื่อนไหว และสุขภาพทางกาย

“หนังสือภาพ” นำเสนอเนื้อหาตรงไปตรงมา ไม่ซับซ้อน สร้างการรับรู้ ออกแบบเคลื่อนไหว ให้เด็กทำตามได้อย่างสนุกสนาน

6. พัฒนาการด้านจริยธรรม

“หนังสือภาพ” มีตัวอย่างเป็นรูปธรรม ทำให้เด็กมีวินัยในการควบคุมตนเอง รู้จักรับบออารมณ์ ไม่แสดงความก้าวร้าว ไม่ทำร้ายตนเอง ไม่ทำร้ายผู้อื่นและข้าวของ รู้ว่าอะไรถูกหรือผิด

5. พัฒนาการด้านสังคม

“หนังสือภาพ” เสริมทักษะและความสามารถในการแก้ปัญหา ด้วยการใชภาษาที่ประนีประนอม ทำให้เด็กเห็นคุณค่าของความแตกต่างระหว่างบุคคล เคารพการอยู่ร่วมกัน

มหัศจรรย์การอ่าน เพื่อเด็กปฐมวัย

แนวแนะและแนวปฏิบัติในการใช้หนังสือและการอ่าน เพื่อการส่งเสริมสุขภาพและศักยภาพเด็กปฐมวัย ด้วยการบูรณาการอย่างมีส่วนร่วม

แนวแนะสำหรับครอบครัว

หญิงตั้งครรภ์

- พูดคุยกับลูกในท้องตั้งแต่อายุครรภ์ 6 เดือน ด้วยน้ำเสียงอ่อนโยน
- อ่านหนังสือให้ลูกในท้องฟังทุกวัน อย่างน้อยวันละ 1 เล่ม อาจเป็นเรื่องสั้น ๆ เลือกเรื่องสั้น ๆ ที่ทำให้คุณแม่เกิดความเบิกบาน มีคำที่ไพเราะ

จากการสำรวจพัฒนาการของเด็กปฐมวัยทั่วประเทศอย่างต่อเนื่องตั้งแต่ พ.ศ. 2542-2552 ของกรมอนามัยพบว่า เด็กไทยมีพัฒนาการล่าช้าเฉลี่ยร้อยละ 30 เมื่อเปรียบเทียบกับตัวเลขในกลุ่มประเทศที่พัฒนาแล้วเฉลี่ยร้อยละ 5-15 เท่านั้น วิธีการหนึ่งที่สามารถพัฒนาทักษะด้านภาษาให้ดีขึ้น รวมถึงพัฒนาทักษะด้านอื่น ๆ อาทิ การสื่อสาร การพัฒนาด้านอารมณ์ สังคม คือ “การอ่านหนังสือให้เด็กฟัง” หนังสือและการอ่านเป็นสื่อที่มีประสิทธิภาพในการเสริมสร้างพัฒนาการเด็ก และเยาวชน โดยเฉพาะในช่วงปฐมวัย (0-6 ปี) เพราะโครงสร้างต่าง ๆ ของสมองกำลังพัฒนาสูงสุดถึง 80% หากมีการสร้างเสริมพัฒนาการ มีสิ่งแวดล้อม และการกระตุ้นที่ดี เช่น การอ่านหนังสือ ฟังเรื่องราวจากหนังสือ เด็กจะซึมซับแบบอย่างและบรรทัดฐานของสังคมที่จะสะท้อนรูปแบบให้เห็นทั้งการกระทำ ข้อพึงปฏิบัติ คุณธรรมและจริยธรรม รวมไปถึงแบบแผน กฎเกณฑ์ และค่านิยมต่าง ๆ ที่ปรากฏในหนังสือ เด็กจะค่อย ๆ เรียนรู้ เลียนแบบ และสะสมไปที่ละเล็กทีละน้อย ชัดเจนตนเอง จนกระทั่งยึดเป็นแนวปฏิบัติเมื่อเจริญวัยขึ้น หากผู้ใหญ่ได้ช่วย “เลือกสรร” หนังสือที่เหมาะสมให้กับเด็ก จะช่วยสร้างภูมิคุ้มกันและทักษะชีวิตให้แก่เด็กได้

การอ่านหนังสือจึงเป็นการปูพื้นฐานความเป็นพลเมืองที่พึงประสงค์ ซึ่งมีส่วนทั้งทางตรงและทางอ้อมในการกำหนดทิศทางสังคมอนาคต

เด็กแรกเกิด – 6 เดือน

- พูดคุยในระยะใกล้ ๆ ระยะเดียวกับเวลาแม่ให้นมลูก เพราะเป็นระยะที่เด็กวัยนี้เห็นชัดเจน
- หยุดรอเพื่อให้เด็กทำเสียงโต้ตอบบ้าง เสียงที่ควรหัดเล่นในระยะแรกควรเริ่มจากสระเสียงยาว ได้แก่ อ อุ อี
- อ่านหนังสือนิทานให้เด็กทารกฟังทุกวัน อย่างน้อยวันละ 1 เล่ม อาจเป็นเล่มที่เคยอ่านให้ฟังตั้งแต่อยู่ในครรภ์
- เลือกหนังสือภาพที่มองเห็นชัดเจน มีตัวหนังสือไม่มาก วางห่างจากสายตาเด็กประมาณ 12 นิ้ว
- อ่านออกเสียงชัดเจน เลือกเรื่องเนื้อหาเป็นเรื่องใกล้ตัว เป็นเรื่องที่แม่หรือพ่ออยากอ่าน และอ่านอย่างมีความสุข

เด็ก 6 - 12 เดือน

- อ่านหนังสือนิทานให้เด็กฟังทุกวัน อย่างน้อยวันละ 1 เล่ม โดยใช้คำพูดสั้น ๆ และชัดเจน พูดคุยและชักชวนเด็กชี้ตามรูปภาพและตัวหนังสือ รวมถึงเปิดโอกาสให้เด็กเล่นกับหนังสือเองตามความสนใจ
- เลือกหนังสือให้เหมาะสมกับวัย ควรเป็นหนังสือภาพ เนื้อเรื่องใกล้ตัวเด็ก เช่น สุนัข แมว รถยนต์ ผลไม้ เป็นภาพเสมือนจริง ไม่ควรมีฉากหลังที่รกรุงรัง อาจเป็นหนังสือพองน้ำ หนังสือผ้า หนังสือที่มีเสียง หนังสือที่มีผิวสัมผัส หรือหนังสือบอร์ดบุ๊คขอบมน ฯลฯ
- ชักชวนเด็กพูดคุยหรือทำเสียงเล่นเป็นจังหวะ ร้องเพลง พูดคำคล้องจอง ทำกิจกรรมต่อเนื่องจากหนังสือจะช่วยให้เด็กรู้จักคำศัพท์มากขึ้น

เด็ก 1 - 3 ปี

- จัดมุมการอ่านและให้มีหนังสือที่เหมาะสมในบ้านอย่างน้อย 3 เล่ม
- อ่านหนังสือภาพ หนังสือนิทานให้เด็กฟังทุกวัน วันละ 10-15 นาที
- แนะนำลูกในการหยิบ การใช้ การเก็บหนังสือเข้าที่หลังจากอ่านจบอย่างทะนุถนอม และให้รู้จักวิธีจับหนังสือและเปิดหนังสือ เพื่อฝึกวินัยเชิงบวกให้ลูก
- ให้เด็กได้มีประสบการณ์ที่เด็กสนใจ ทั้งการอ่านภาพจากหนังสือภาพ หนังสือนิทาน อ่านเครื่องหมาย และอ่านสัญลักษณ์
- เลือกหนังสือนิทานที่มีภาพประกอบชัดเจน มีภาพขนาดใหญ่ เนื้อเรื่องเกี่ยวกับตัวเอง หรือสิ่งที่ใกล้ตัวเด็ก เช่น ครอบครัว พ่อ แม่ พี่ น้อง หรือสัตว์เลี้ยง
- ในระหว่างที่อ่านหนังสือกับเด็กควรชี้นิ้วไปตามตัวอักษรที่กำลังอ่านเพื่อสร้างความคุ้นเคย
- ให้เด็กมีส่วนร่วมในการเปิดหน้าหนังสือ ชี้รูปภาพ โต้ตอบคำถาม หรือเล่าเรื่องในหนังสือตามความสนใจ
- พาเด็กไปร้านหนังสือหรือห้องสมุดใกล้บ้าน แล้วเปิดโอกาสให้เด็กเลือกหนังสือด้วยตนเอง

เด็ก 3 - 6 ปี

- อ่านหนังสือภาพหนังสือนิทานให้เด็กฟังทุกวัน อย่างน้อยวันละ 15 นาที
- จัดให้มีมุมหนังสือในบ้าน และมีหนังสือสำหรับเด็กที่หลากหลาย
- ชวนลูกพูดคุยแล้วตั้งคำถามเกี่ยวกับเรื่องที่อ่าน ให้โอกาสเด็กแสดงความคิดเห็นในเรื่องที่เด็กได้ฟัง
- เปิดโอกาสให้เด็กเป็นผู้เล่าเรื่องหรือนิทานโดยใช้คำพูดของเด็กเอง โดยเด็กอาจแต่งเติมเองได้
- ชวนเด็กอ่านคำที่เห็นตามที่ต่าง ๆ ในชีวิตประจำวัน เช่น อ่านป้ายโฆษณา หรือป้ายตามทางที่ผ่านประจำ ฯลฯ สร้างบรรยากาศให้รู้จักรักและสนใจการอ่าน
- แนะนำลูกในการหยิบ การใช้ การเก็บหนังสืออย่างทะนุถนอม และให้รู้จักวิธีจับหนังสือและเปิดหนังสือ
- พาเด็กไปร้านหนังสือหรือห้องสมุดใกล้บ้านแล้วเปิดโอกาสให้เด็กเลือกหนังสือด้วยตนเอง

ร่วมสนับสนุนการขับเคลื่อนนโยบาย โครงการ และกิจกรรม เพื่อสร้างเสริมให้เกิดพฤติกรรมและวัฒนธรรมการอ่านสู่สังคมสุขภาวะได้ที่

- แผนงานสร้างเสริมวัฒนธรรมการอ่าน บริหารงานโดยมูลนิธิสร้างเสริมวัฒนธรรมการอ่าน ได้รับการสนับสนุนจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการอ่าน (สสอ.) 424 หมู่บ้าน งามไม้ ซอยเจริญสนิทวงศ์ 67 แยก 3 ถนนเจริญสนิทวงศ์ แขวงบางพลัด เขตบางพลัด กรุงเทพฯ 10700
- 0-2424-4616
- 0-2881-1877
- www.happyreading.in.th
- info@happyreading.in.th
- http://www.facebook.com/สร้างเสริม_วัฒนธรรมการอ่าน
- http://www.facebook.com/วัฒนธรรมการอ่าน_Happyreading

- เอกสารอ้างอิง
- อ่านสร้างสุข “หนังสือภาพ สื่อสร้างสรรค์พัฒนาสมองและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของลูกน้อย”
 - แบบเสนอประเด็นนโยบายสาธารณะเพื่อสุขภาพ เพื่อพิจารณาถ่วงดุลองเป็นระเบียบวาระการประชุมสมัชชาสุขภาพแห่งชาติ
 - คู่มือหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546
 - สมรรถนะของเด็กปฐมวัยในการพัฒนาตามวัย 0-3 ปี สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา
 - สมรรถนะของเด็กปฐมวัยในการพัฒนาตามวัย 3-5 ปี สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา
 - การส่งเสริมความสามารถทางด้านภาษาสำหรับเด็กปฐมวัย วิกฤตปฐมวัยและแนวทางแก้ไข http://preschool.or.th/doc/language.pdf
 - http://www.getreadytoread.org
 - http://www.happyreading.in.th